

Atf Bilgisi: Basmacı, G. (2021). Soma ve Ermenek maden işçilerinin eylemlerinin internet gazetelerinde sunumu. *İNİF E- Dergi*, 6(1), 271-284.

SOMA VE ERMENEK MADEN İŞÇİLERİNİN EYLEMLERİNİN İNTERNET GAZETELERİNDE SUNUMU

Dr. Öğr. Üyesi Göksele BASMACI*
DOI: 10.47107/inifedergi.889302

Araştırma Makalesi**

Başvuru Tarihi: 01.03.2021

Kabul Tarihi: 23.04.2021

Öz

Haberler aracılığıyla yurttaşların ve siyasi aktörlerin konular üzerindeki düşüncelerini şekillendiren gazeteler bir ülkenin gündemini oluşturan en önemli unsurların başında gelmektedir. Bu nedenle gazetelerin haber değeri bulunan bir gelişmeye nasıl yer verdiği ve olayları ne sıklıkla haberleştiği büyük bir öneme sahiptir. Siyasi ve ekonomik nedenler başta olmak üzere, çeşitli sebeplerden dolayı her konuya aynı oranda yer vermeyen gazetelerin tutumu, gündemin istenilen biçimde kurgulanmasını da beraberinde getirmektedir. Böylesi bir sistem içinde birtakım bilgileri çeşitli filtrelerden geçirerek sunan gazeteler, kamu yararını ve hak odaklı gazetecilik anlayışını arka plana atmaktadır. Bu noktada, birtakım grupların haberlerde yer bulmasının zorlaştığını ve işleniş biçimlerinin ‘öteki’ üzerinden ele alındığını söylemek mümkündür. Bu perspektiften hareketle çalışmada, Soma ve Ermenek madencilerinin haklarını savunmak için yaptıkları eylemlerin internet gazetelerindeki sunumu ele alınmıştır. Araştırmanın amacı, gazetelerin madencilerin yaptığı eylemlere yer verip vermediğini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Ele alınan gazetelerin maden emekçilerinin eylemleri hakkındaki haberlerde nasıl bir sunuma başvurduğunu ve haberlerin içeriklerinde sahiplik yapılarının ve ideolojilerin ne kadar etkili olduğunu saptamak araştırmanın problemini oluşturmaktadır. *Evrensel*, *Sözcü*, *Habertürk*, *Sabah* gazetelerinin örneklem olarak seçildiği çalışma, 12.10.2020-31.01.2021 tarihleri arasındaki haberlerle sınırlanmıştır. Gazetelerin maden işçilerinin eylemlerindeki sunumuna ışık tutması nedeniyle önemli olan çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, *Sözcü* ve *Evrensel* gazetelerinin işçilerin haklarını savundukları ve güvenlik güçlerinin müdahalelerine odaklandıkları sonucuna varılmıştır. *Habertürk* gazetesinde maden işçilerinin eylemlerinin arka plana atıldığı ve az sayıda içeriğe yer verildiği tespit edilirken, *Sabah* gazetesinde haber yapılmadığı saptanmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle, çeşitli sektörlerde yatırımları olan holdingler tarafından yayınlanan gazetelerin madencilerin haklarını aramaktan uzak bir habercilik örneği ortaya koydukları görülmüştür. Farklı sektörlerde sahipliği bulunmayan gazetelerin ise maden işçilerinin haklarından yana bir yayıncılık sergiledikleri tespit edilmiştir. Buna ilaveten, ele alınan bütün gazetelerin kendi ideolojik ve politik duruşları üzerinden haberleri kurguladıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İnternet Gazeteciliği, Maden İşçileri, İşçi Eylemleri, Soma, Ermenek*

PRESENTATION OF SOMA AND ERMENEK MINE WORKERS ACTIONS IN INTERNET NEWSPAPERS

Abstract

It is of great importance how newspapers participate in an event that is newsworthy and how often they report events. The attitude of newspapers, which do not include each issue in the same proportion for various reasons, especially for political and economic reasons, leads to the creation of the agenda in the desired form. In such a system, newspapers that offer some content through filters throw public interest and rights oriented journalism into the background. At this point, it can be said that some groups find it difficult to find a place in the news and the way they are processed is handled through the ‘other’. The study covered the presentation of actions taken by Soma and Ermenek miners to defend their rights in internet newspapers. The aim of the study was to determine whether the newspapers contained the actions taken by the miners. Determining how newspapers refer to a presentation in news about the actions of miners and how effective the ownership structure and ideology is in the news is the problem of the study. The research, in which *Evrensel*, *Sözcü*, *Habertürk* and *Sabah* newspapers were selected as a sample, was limited to news between 12.10.2020 and 31.01.2021. The method of content analysis was used in the research, which is important

* İstanbul Arel Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, E-mail: gokselbasmaci@arel.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4640-9819

** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

because newspapers reflect the presentation of miners in their actions. The study concluded that the *Sözcü* and *Evrensel* newspapers defended the rights of workers and focused on the interventions of the security forces. In *Habertürk*, it was found that the actions of the miners were put on the background and a small number of content was included, while in *Sabah*, it was found that no news was made. Based on the findings, newspapers published by conglomerates with investments in various sectors did not represent and seek the rights of miners. On the other hand, it has been found that newspapers that do not have ownership in different sectors display journalism in favor of the rights of miners. In addition, it was found that all newspapers fictionalized their news based on their ideological and political positions.

Keywords: *Internet Journalism, Mine Workers, Labor Actions, Soma, Ermenek*

Giriş

Kitlelerin gelişmelerden haberdar olmasında etkili bir rol oynayan basın, bireylerin olayları nasıl anlayacağını ve yorumlayacağını belirlemektedir. Bu yönüyle kamunun bilgi almasının yanı sıra olayların algılanması üzerinde etkili olan basın, çeşitli kıstaslara göre hareket etmektedir. Kurumların gazetecilik değerlerine olan bağlılığı, ideolojik duruşu ve ekonomik ilişkileri etrafında şekillenen içerikler siyasi aktörlerin gelişmelere yaklaşımıyla da yakından ilgilidir.

Bu noktada, bir ülkenin yönetiminde söz sahibi olan siyasi otoritelerin ve gündemin belirlenmesinde etkin bir gücü elinde bulunduran gazetelerin, işçi haklarına ve eylemlerine tutumunun önemli olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Yurttaşlara aktarılan metinler ve görseller üzerinden bir algı oluşturan basının işçi haklarının olumlu veya olumsuz bir yönde şekillenmesinde etkisi büyüktür. Günümüzde gazetelerin sahiplik yapısı göz önünde bulundurulduğunda ise söz konusu durum karmaşık bir hal almaktadır. Bu noktada, büyük sermayeli şirketler tarafından yönetilen basın kuruluşlarının siyasi ve ekonomik kaygılar nedeniyle işçi hakkı ve emek gibi kavramları arka plana attığını söylemek mümkündür.

Sorunun önemine istinaden çalışmada, Soma ve Ermenek madencilerinin haklarını aramak için yaptıkları eylemlerin gazetelerdeki sunum biçimi ele alınmıştır. Bu doğrultuda gazetelerin işçilerin yapmış olduğu eylemlere yer verip vermediğini saptamak araştırmanın amacı olarak belirlenmiştir. İncelenen gazetelerin maden işçilerinin eylemlerine dair haber yaparken hangi temsillere başvurduklarını ve haberlerin içeriklerinde gazetelerin sahiplik yapılarının ve ideolojilerin ne kadar etkili olduğunu ortaya koymak çalışmanın problemi oluşturmaktadır. *Evrensel*, *Sözcü*, *Habertürk*, *Sabah* yayımlarının örneklem olarak seçildiği çalışma, 12.10.2020-31.01.2021 tarihleri arasındaki haberlerle sınırlandırılmıştır. İncelenen gazetelerin madencilerin eylemlerindeki habercilik tutumunu yansıtmaları nedeniyle önemli olan çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda yürütülen çalışmada ilk olarak haberlerin gündem oluşturmadaki etkisi kuramsal açıdan ele alınmıştır. Ardından internet gazeteciliğine ve işçi eylemlerinin haberlerde sunumuna değinilmiştir. Son olarak Soma ve Ermenek maden işçilerinin eylemlerinin arka planına yer verilmiş ve söz konusu sürecin gazetelerdeki yansımaları analiz edilmiştir.

1. Haberlerin Gündem Üzerindeki Etkisi

Toplumun gündemini oluşturma ve yönlendirme gücünü elinde bulunduran basın, gelişmelerin ne şekilde algılanacağına etkili rol oynamaktadır. Bu noktada, halkın olayları anlamlandırmasında kritik öneme sahip olan kitle iletişim araçları, gündemi ekonomik ve siyasi çıkarlar etrafında biçimlendirmektedir.

Hawthorne'a (1993, s. 83-84) göre; siyasetin gidişatını belirleyen basın söz konusu otoriteyle yakın bir ilişki içinde hareket etmektedir. Bu yönüyle basın kurumları, gündem belirleme gücünün yanı sıra siyasetçilerin eylemleri üzerinde de etkili olmaktadır.

Toplumun oluşturan yurttaşlar, kitle iletişim araçları ve siyasi gelişmeler üzerinden yürütülen gündem belirleme kuramı, üç odağın birbirleri üzerindeki ilişkisine ve etkisine

odaklanmaktadır (Terkan, 2005, s. 31). Gündem oluşturmaya karşılık gelen işleyiş, toplum bileşenlerinin dikkatinin çekilmesi ve farkındalık yaratılması için önemlidir (McCombs ve Gilbert, 1986, s. 13). Basının ağırlık verdiği olaya göre halkın bakış açısının şekillendiğini belirten kuram, basının görmezden geldiği ya da yüzeysel bir biçimde ele aldığı konularda olayların kamuoyunda etkisini yitirdiğini savunmaktadır (Mutlu, 1995, s. 148). Bu nedenle haberlerin dili, uzunluğu, konumu ve gündeme getirilme sıklığı büyük bir öneme sahiptir (McCombs, 2002, s. 1).

Bireylerin gelişmeler karşısındaki düşünceleri ve tutumu üzerinde böylesi bir etkiye sahip olan basının söz konusu gücünün, gazetelerin ilkelere bağlılığına ve yayın kimliğine göre de değiştiğini söylemek mümkündür. Öyle ki bir gazetenin demokratik esasları ve etik değerleri önemsemesi ve içeriklerini bu yönde kurgulaması mesajların kapsamını oldukça farklılaştırmaktadır.

Haber söylemlerinin hazırlanma sürecinde gazetenin günlük akışı, kurumun dünya görüşü, ekonomi politik yapısı ve metnin kurgulandığı dönemseller şartlar etkili olmaktadır (İnal, 1996, s. 95-96). Bu yönde şekillenen içeriklerde gündem dışında kalan konuların ise yurttaşlar tarafından önemsiz görüleceği ve algının istenilen doğrultuda oluşturulabileceği varsayılmaktadır (Temizel, 2014, s. 143). Öte yandan haberlerin ele alınış şekillerinde etkili olan unsurlardan biri de kurumların ideolojik kaygıları ve duruşlarıdır. Haberde hangi konunun öne çıkarılacağına, yazım biçiminin şekillenmesinde ve görüntünün seçiminde etkili olan ideolojik yapı, basının meselelere yaklaşımını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle gazeteler çeşitli değer yargıları içerisinde olayları farklı pencerelerden ele alıp, kamuoyuna sunabilmektedirler (Özkır ve Şişman, 2014, s. 67). Gerçeklerin çarpıtılmasına neden olan bu süreç içinde basının birincil işlevi arka plana atılırken, kişilerin ve kurumların ideolojik kaygıları öne çıkarılmaktadır. Genellikle siyasi ve maddi tercihler etrafında şekillendirilen haberlerde zaman zaman kişisel görüşler de belirleyici olabilmektedir (Çaplı, 2002, s. 81).

Çalışma kapsamında tutulan gazetelerde de etkili olan unsurların, maden işçilerinin eylemlerinin haberleştirilmesindeki etkisini ortaya koymak oldukça önemlidir. Bu noktada işçi eylemlerinde ve haklarının savunulmasında kritik bir role sahip olan gazetelerin genel olarak bu tür bilgileri arka plana attığını ve önemsizleştirdiğini söylemek mümkündür. Söz konusu işleyişin önemine istinaden araştırmanın bu bölümünde, internet gazeteciliğine ve işçi haberlerinin sunuluş biçimlerine yer verilmesi faydalı olacaktır.

2. İnternet Gazeteciliği ve İşçi Haberlerinin Gündeme Getiriliş Biçimleri

Gazeteler, kişileri ve grupları çeşitli kategoriler üzerinden ele alıp sınıflandırmakta, haberdeki söylemlerini yapay bir düzlemde aktarmaktadır. Özellikle eylem yapan gruplara ilişkin sorunları çeşitli filtrelerden geçirip sunmakta ya da hiçbir şekilde aktarmamaktadır. Bu noktada, basında işçilere dair yaklaşımının genel olarak ötekileştirici kalıplar üzerinden şekillendiğini söylemek mümkündür.

1970’li ve 1980’li yıllarda Glasgow Üniversitesi Medya Grubu’nun (GUMG) işçiler üzerine yapmış olduğu araştırmada haber içeriklerinde işçi sınıfına karşı olan negatif tutum net bir şekilde yansıtılmıştır. Haberlerde yöneticilerin sorumluluklarının hatırlatılmasından ziyade işçilerin suçlandığını saptayan çalışmayla birlikte işçilere yönelik önyargılı tutumun olduğu vurgulanmıştır (GUMG, 1976, s. 191). Haberlerin içeriklerinde işçilere karşı üç tür yanlı durumun olduğuna dikkat çeken GUMG, basının tutumunun toplumsal gerçekliklerle örtüşmediğine ve bu nedenle yanlış bir temsil ortaya koyduğuna dikkat çekmiştir. Bir diğer taraflı durum ise haberlerde kapitalizmin ekonomik ilişkilerinin sorgulanmaması ve pozitif şekilde aktarılmasıyla ilgilidir. Son olarak işçilerin ortaya koymuş olduğu tavrın haberlerde dışlanmasına ve görmezden gelinmesine işaret edilmiştir (Stevenson, 2008, s. 53-54).

İşçileri sermayenin ve siyasi gücün perspektifinden haberleştiren gazeteler, böylesi bir işleyiş içerisinde emekçileri düzen bozan ve sorun çıkaran gruplar olarak aktarmaktadır (Atton, 2001, s. 4-5). Özellikle de olumsuz içerikli gelişmelerin öncesinde ya da arkasında konumlandırılan emekçiler, ötekiler olarak temsil edilmekte ve hak arayan işçilerin çabası negatif sunumlar üzerinden yansıtılmaktadır. Haberlerin içeriklerini “biz ve onlar” şeklinde kurgulayan basın genellikle kutuplaştırıcı söylemleri tercih ettiği görülmektedir (Dursun, 1998, s. 237-238).

Klasik gazeteciliğin temel sorunlarından olan bu durumlar, internet gazeteciliğinin gelişmesiyle çevrimiçi platformlara da sirayet etmiştir. Gazetelerini internet mecralarına aktaran büyük sermayeli kurumlar sorunlu işleyişlerini internet gazeteciliğine taşımışlardır. Kurumun çıkarlarının esas alındığı bir habercilik örneği ortaya koyan internet yayınları var olan problemleri dijital bir hale dönüştürmüştür. Bu noktada, günümüzün haber almadaki en önemli mecralarından olan internet gazeteciliğinin olumlu ve olumsuz taraflarına kısaca değinmek gerekmektedir.

İnternetin ortaya çıkmasıyla ve gelişmesiyle birlikte gazetecilik pratiklerinde çeşitli dönüşümler meydana gelmiştir. Hem içeriksel hem de biçimsel açıdan değişen yayınlar, internet teknolojisinin yaygınlaşmasıyla yeni habercilik modeli olan internet gazeteciliği ortamlarına yönelmişlerdir. Geleneksel gazetecilikteki geçmiş anlatımından ziyade günceli hızlı bir şekilde okura aktaran internet gazeteleri, kısa sürede benimsenmiş ve gazeteciliğin evrilmesine neden olmuştur. Sesin, görüntünün ve metnin aynı anda sunulmasına olanak sağlayan internet, içeriklerin küresel ölçekte paylaşılmasını mümkün kılmasıyla da ayrı bir değer görmüş ve tek yönlü iletişimden etkileşimin esas alındığı sisteme geçişi beraberinde getirmiştir.

Korkmaz’a (2009, s. 9) göre farklı kesimlerin üretime ortak olmasını mümkün kılan internet gazeteleri, demokratik ortamın gelişmesine katkı sağlamıştır. Zamanın ve mekânın önemini yitirdiği bu platformlarda haberin kolayca güncellenmesi de önemli bir kazanım olarak görülmüştür (Yüksel, 2014, s. 130). Buna ilaveten haber sitesinin içerisinde bağlantı linkleri üzerinden bilgiler aktaran internet gazeteciliği, daha fazla bilgiye erişim imkânı tanınması nedeniyle haberlere yeni bir soluk getirmiştir (Halıcı, 2005, s. 162).

Söz konusu olumlu yanlarının aksine, çevrimiçi ortamlarda ciddi sorunlar da ortaya çıkmıştır. Öyle ki içerikleri takipçilere hızlı sunmak için gazeteciliğin en temel ilkeleri göz ardı edilmiştir. Doğruluk, gerçeklik, kaynağın güvenilirliği gibi çeşitli değerler arka plana atılırken haberin doğasında dönüşümler yaşanmıştır. Bu yönüyle geleneksel gazetecilikteki editoryal süreçler değerini yitirmiş, “en önce yayınla, hata varsa daha sonra düzelt” mantığı hâkim olmaya başlamıştır. Öte yandan internet gazeteciliğindeki temel problemlerden biri de içeriklerin kaynaksız şekilde kitlelere ulaştırılması olmuştur. Bilginin nereden alındığına bakılmadan paylaşılmasını etik dışı bir durum olarak değerlendirmek mümkündür. Kısaca, klasik gazetelerin içeriklerini ve habercilik alışkanlarını çevrimiçi ortamlara yöneltmesi var olan krizleri çeşitlendirmiş ve mevcut sorunları dijital bir hale dönüştürmüştür.

Bu noktada araştırma kapsamında tutulan gazetelerin madencilerin eylemlerine dair habercilik sunumlarının ne yönde şekillendiğine geçmeden önce, Soma ve Ermenek maden işçilerinin eylemlerinin gerekçelerine ve bölgedeki kazalara değinmek faydalı olacaktır. Bu nedenle araştırmanın bu bölümünde, eylemlerin nedenlerine ve işçilerin ortaya koydukları protestolara yönelik bilgilere yer verilmiştir.

3. Soma ve Ermenek Maden İşçilerinin Eylemlerinin Arka Planı

Teknolojik gelişmelerin hızlandığı günümüzde toplumların refah seviyesi de her geçen gün artmaktadır. Ancak söz konusu sürecin çevre ve insan hayatı üzerinde olumsuz

etkileri bulunmaktadır. Daha fazla üretim adına yoğun bir şekilde çalışan işçilerin çabaları ciddi boyutlarda kazalara ve hastalıklara sebebiyet vermektedir. Kişilerin yaşamı ve çevre üzerinde sorunlara neden olan bu üretim talebi, günümüzün en temel sorunları arasında yer almaktadır (Torun, 2014, s. 10).

Nitekim Soma'da yaşanan hadise de böylesi bir ihtiyacın karşılanması sonucunda meydana gelmiş ve 13 Mayıs 2014'te Manisa'daki Soma Kömür Madeni İşletmesi'nde 301 maden işçisi ölmüştür. Yangınla birlikte göçük altında kalan ve zehirlenen işçilerin ölümü, işletmenin ihmalleri sonucunda gerçekleşmiştir (Çini ve Helvacı, 2019, s. 14). Türkiye'nin önemli felaketleri arasında yer alan kaza, 21. yüzyılda dünya genelinde yaşanan en büyük maden olaylarından biri olarak kayda geçmiştir (Sancar, 2018, s. 48).

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tarafından hazırlanan raporda, söz konusu olayın kazadan ziyade ihmallerden kaynaklandığı açıklanmıştır. Araştırmayla; metan gazı tahliyesi yapılmadan önce maden havzasında üretime başlanması, yasalara aykırı durumda olan kişilerin istihdam edilmesi, linyit kömürünün üretiminde olması gerekenlerin dikkate alınmaması, fazla kazanç için madencilerin dar bir alanda çalıştırılması, havalandırmanın yetersiz olması, kurtarma esnasında donanımın yetersiz kalması, yüksek miktarda zehirli olan gaz ölçümlerinin geçici yöntemlerle giderilmesi ve maden denetiminin doğru şekilde yapılmaması gibi ihmaller ortaya çıkarılmıştır (TMMOB, 2014, s. 25-32). Oysaki Soma'da yaşanacaklara yönelik çok sayıda araştırmacı çalışma hazırlamış ve bunları kamuoyuyla paylaşmıştır. Ancak önlemlerin alınması için çağrılarda bulunan araştırmacıların talepleri görmezden gelinmiştir. Gereken yapılmadığı takdirde yüksek sayılı ölümlerin yaşanacağı belirtilse de bilim insanlarının bu çağrısı karşılık bulmamış ve Soma'daki maden kazasının sonuçları ağır olmuştur (Çini ve Helvacı, 2019, s. 16-17).

28 Ekim 2014'te ise Karaman'ın Ermenek ilçesinde, kömür madeni işletmesinde su baskını sonucunda 18 madenci hayatını kaybetmiştir (Yaşar, İnal, Yaşar ve Kaya, 2015, s. 41). Bu kazanın, doğal afet gibi gösterilmeye çalışılması ve arama-kurtarma çalışmalarında ihmallerin yaşanması uzun bir süre eleştirilmiştir. Çeşitli meslek odaları tarafından yapılan araştırmalar sonunda nedenler ve hatalar açıkça ortaya konulmuştur (Torun, 2014, s. 11).

Yaşananların ardından çok sayıda maden emekçisi ihmaller nedeniyle ölmüş ya da yaralanmıştır. Daha fazla enerji üretmek ve kar adına canları hiçe sayılan madenciler için kazalar sonrasında bambaşka bir mücadele başlamıştır. Tazminatları ödenmeyen ve sosyal hakları ellerinden alınan işçiler emeklerinin karşılığını almak ve haklarını savunmak adına çeşitli eylemler yapmıştır. Çalıştıkları bölgede yaşanan olayların kendileri için de bir tehdit olduğunu bilen madenciler var olan güvencesiz ortama dikkat çekmek ve maddi haklarını elde etmek için yoğun bir gayret göstermişlerdir. Ancak madencilerin talepleri görmezden gelinmiş ve çabaları çeşitli güçler tarafından engellenmeye çalışılmıştır.

Soma'da yaşanan kazanın ardından işten çıkarılan madenciler, uzun süre haklarını arasalar da karşılık bulamamışlardır. Bunun üzerine sekiz yıldır tazminatlarını alamayan madenciler Ankara'ya yürüyüş başlatmışlardır. Ancak 748 maden işçisinin eylemi Soma Kaymakamlığı tarafından yasaklanmıştır. Sendika ise 60 kişiden oluşan ekiple eylemlerini sürdüreceğini belirtmiştir (<https://t24.com.tr/>, 2020). Soma'da kazada ölen 301 madenciden her birisi için bir kilometre yürüyeceklerini ifade eden işçiler, 20 gün süresince eylemlerine devam edeceklerini açıklamışlardır (<https://turkhabernet.com/>, 2020). Öte yandan Ermenek madencileri de benzer gerekçelerle kenetlenerek haklarını aramak için eylem yapacaklarını belirtmişlerdir. Uzun süredir maaşlarını ve tazminatlarını alamayan madenciler Ankara'ya yürümek istemişlerdir. Ancak maden işçilerinin yürüyüşü valilik tarafından yasaklanmış ve işçilere güvenlik güçleri müdahale etmiştir. Kararlarında ısrarcı olan işçiler ise eylemlerini sürdürmüşler ve haklarını savunmaya devam etmişlerdir (<https://www.gazeteduvar.com.tr/>,

2020). 12 Ekim 2020’de Ermenek’ten yola çıkan grup, şirkete ait olan bir yem fabrikasının önünde üç gün çadır kuracaklarını ve çözüm üretilmezse ölen 18 işçi adına 18 gün aralıksız olarak Ankara’ya yürüyeceklerini belirtmişlerdir (<https://turkhabernet.com/>, 2020).

Görüldüğü üzere, iki eylemde de işçiler haklarını aramak adına büyük bir mücadele vermişlerdir. Madencilerin gayretleri ise çeşitli güç odaklarınca engellenmiştir. Bu nedenle eylemlerin nasıl aktarıldığı ve ne sıklıkla haberleştirildiğini saptamak önemlidir. Bu öneme istinaden çalışmanın bu kısmında, maden işçilerinin gazetelerdeki sunumu incelenmiştir.

4. Araştırmanın Yöntemi ve Bulguları

Soma ve Ermenek maden işçilerinin eylemlerinin internet gazetelerinde sunumunu ele alan çalışmada; *Evensel*, *Sözcü*, *Habertürk*, *Sabah* gazeteleri örneklem olarak seçilmiş ve 12.10.2020-31.01.2021 tarihleri arasında yayınlanan haberler üzerinden incelenmiştir. Gazetelerin seçiminde yayınların farklı ideolojilerde ve sahiplik yapılarında olmaları etkili olmuştur. Bu noktada, gazetelerin incelemelerine geçmeden önce haberlerin içeriklerinin şekillenmesinde önemli olan yayıncılık politikalarına ve sahiplik yapılarına değinmek gerekmektedir. Bülten Basın Yayın Reklamcılık Tic. Ltd. Şti. bünyesinde yayınlanan *Evensel* gazetesi, kendisini sosyalizm davasının bir aracı olarak nitelendirmektedir. İşçi sınıfının sömürülmesi ve sınıfsız bir toplum gibi değerler etrafında yayınlarını kurgulayan gazete, işçi haklarına ve emek kavramlarına önem vermektedir. Atatürkçülük, ulusalcılık, laiklik fikirleri üzerinden haberlerini kurgulayan *Sözcü* gazetesi ise *Sözcü* Kitabevi, *Gırgır* dergisi, *Korkusuz* gazetesiyle birlikte Estetik Yayıncılık A.Ş. tarafından yayınlanmaktadır. Bu yönüyle kurumda yatay tekelleşme söz konusudur. Ciner Holding bünyesindeki liberal-sağ görüşe sahip olan *Habertürk* büyük bir ortaklığın ürünüdür. Farklı alanlarda yatırımları olan holdingin; Ciner Denizcilik Grubu, Ciner Cam ve Kimyasallar Grubu, Ciner Enerji ve Madencilik Grubu, Ciner Medya Grubu gibi sahiplikleri mevcuttur. Muhafazakâr-sağ bir yayın kimliğine sahip olan *Sabah* ise Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş. tarafından yayınlanmaktadır. Enerji, inşaat, sanayi, işletme, medya gibi çeşitli sektörlerde yatırımları olan Kalyon Grubu’nun bünyesindeki gazetenin sahiplik yapısının, *Habertürk* gazetesiyle birlikte çapraz tekelleşmenin bir örneği olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada elde edilen bulguların analizine geçmeden önce işçi sınıfına dair yapılan araştırmalara kısa bir şekilde yer vermek faydalı olacaktır. Bu noktada ilk olarak, Glasgow Medya Grubu’nun (1976) çalışmalarına değinmek gerekmektedir. Televizyon haberlerinde işçi sınıfının temsiline odaklanan grup, işçilerin olumsuz kodlar üzerinden sunulduğunu ve ülkedeki ekonomik koşulların ise geri planda tutulduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan Türkiye’de de işçi sınıfına dair önemli çalışmalar hazırlanmıştır. Bu noktada Çiler Dursun (1998) tarafından yapılan “Türkiye’de işçi sınıfı kimliğinin medyada temsili: 1970-1997” başlıklı çalışma son derece kıymetlidir. İşçi sınıfın temsiliyet süreçlerinde ideolojinin nasıl kurulduğunu saptamayı amaçlayan araştırmada, Türkiye’deki işçilerin haberlerdeki temsili incelenmiştir. Çalışmanın sonunda kapitalist sistemin etkilerine dikkat çekilmiş ve işçilerle ilgili haberlerde egemen olan sınıfların çıkarlarının gözetildiği vurgulanmıştır.

Fulya Şen ve Ali Çetinkaya (2013) tarafından yapılan “Medyada Sınıf Temsilleri: 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü Haberleri Üzerine Bir Çözümleme” başlıklı araştırmada, kutlamaların egemen ve alternatif medyada ne yönde sunulduğu içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın sonunda, alternatif medyanın ve sosyal demokrat çizgide olan gazetelerin işçilerin sorunlarına odaklandığına, sermaye medyasının ise kutlama ve şenlik temaları üzerinden habercilik yaptığına dikkat çekilmiştir.

Serhat Çoban ve Eylem Tuna Çoban (2016) tarafından yapılan “İşçi Hareketleri ve Sendikacılığın Medya’da Sunumu: Bir Örnek Tekel Eylemleri” başlıklı araştırmada, işçi eylemlerinin sendikal hareketlerin basına yansımaları ele alınmıştır. Araştırmada incelenen

gazetelerin yayın politikalarına ve ideolojik yapılarına uygun bir şekilde haberler ürettiği sonucuna varılmıştır.

Nursen Aydın'ın (2019) "İşçi Sınıfı Mücadelesi ve Alternatif Medya: Emek.Org.Tr Örneğinin Çözümlemesi" isimli çalışmasında, işçilerin sorunlarını ve taleplerini aktarma ve görünür kılma noktasında *Emek.Org.Tr* isimli platformun etkisine odaklanılmıştır. Söz konusu mecranın nasıl bir temsil ortaya koyduğunu irdeleyen araştırmada, sitenin işçilerin mücadelesinde etkili bir kamusal iletişim alanı oluşturma işlevine sahip olduğu sonucuna varılmış ve alternatif platformların önemine işaret edilmiştir.

Tuğba Livberber'in (2019) yaptığı "İşçi Eylemine İlişkin Haberlerin Geleneksel ve Alternatif Medyada Sunumu" başlıklı araştırmada ise havaalanı yapımında çalışan işçilerin koşullarının geleneksel ve yeni medya ortamlarındaki temsilleri incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, klasik medyanın kaos ve provokasyon gibi unsurları, alternatif medyanın direniş ve gözaltı gibi söylemleri öne çıkardığı saptanmıştır. Ayrıca içeriklerin ideolojik söylemler üzerinden manipüle edici bir şekilde kurgulandığına dikkat çekilmiştir.

Çalışmada irdelenen konuyla ilgili olan daha önceki bilimsel araştırmalara yönelik verilen bilgilerin ardından bu çalışmada kullanılan yöntemle değinmek gerekmektedir. Bu araştırmada ele alınan gazetelerdeki haberler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Söz konusu yöntemde, nicel veriler esas alınarak yorumlar yapılmaktadır. Elde edilen istatistiki bilgiler araştırmacının sistem dâhilinde ve objektif bir biçimde ilerlemesini sağlamaktadır (Koçak ve Arun, 2006, s. 24). Esnek yapıda olmasından dolayı çeşitli disiplinler tarafından tercih edilen bu yöntem, sosyal bilimlerde de sıklıkla kullanılmaktadır (Yıldırım, 2015, s. 115). Toplamda dört farklı çözümleme kategorisinin oluşturulduğu araştırmada; haberlerin sayısal dağılımı, haberlerde öne çıkarılan kişi ve gruplar, haber metninde vurgulanan temel kavramlar, haberdeki genel tutum üzerinden çözümlemelerde bulunulmuştur. Bu başlıklar çerçevesinde yürütülen incelemelerde birden fazla işaretleme yapılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak, madencilerin eylemlerine hangi gazetenin ne kadar yer verdiğine odaklanılmıştır.

4. 1. Haberlerin Nicel Açıdan Dağılımının İncelenmesi

Çalışma kapsamında ele alınan gazetelerin, Soma ve Ermenek maden emekçilerinin eylemlerine yönelik kaç haber yaptığına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. Madencilerle İlgili Haberlerin Niceliksel Dağılımı

Gazete	Haber Sayısı
Evrensel	19
Sözcü	15
Habertürk	2
Sabah	-
Toplam	36

Ele alınan gazeteler üzerinden yapılan taramaların sonucunda 36 habere erişilmiştir. *Evrensel*, 19 haberle maden emekçilerinin eylemlerine en fazla yer veren gazete olmuştur. Yayın kimliği olarak diğerlerinden farklılaşan gazetenin sosyalist çizgide içerik üretmesi, işçilerin nicel açıdan sıklıkla temsil edilmesinde önemli bir etken olarak değerlendirilebilir.

İnternet sayfalarının ziyaret edilme oranlarını raporlayan bir mecra olan Alexa'nın (2021) verilerine göre, ele alınan gazeteler içerisinde en fazla tıklanma oranına sahip olan *Sözcü*, 15 haberle maden işçilerinin eylemlerine en fazla yer veren ikinci yayın olmuştur. *Sözcü'nün* böylesi bir tutuma sahip olmasının işçilerin mücadelesine büyük oranda katkı sağladığını söylemek mümkündür. Diğer yayınlara göre daha geniş bir topluluk tarafından okunan yayının etkisinin ve gündeme katkısının daha güçlü olabileceği savunulabilir.

Çalışmada ele alınan bir diğer yayın olan *Habertürk* gazetesi, nicel açıdan yetersiz bir yayıncılık örneği ortaya koymuştur. Haber değeri bulunan bir konuyu görmezden gelen gazetenin iki haber yaptığı saptanmıştır.

Sabah gazetesinin ise madencilerin eylemlerine yer vermediği görülmüştür. Maden, enerji, sanayi, denizcilik, kimya, konaklama, ulaşım, spor ve medya sektöründe sahiplikleri bulunan holdingler tarafından yayınlanan *Habertürk*'ün ve *Sabah*'ın tutumunun ideolojik, politik ve ekonomik nedenlerden kaynaklı olduğunu savunmak mümkündür. Bu gazetelere zıt olarak çapraz tekelleşmenin görülmediği kuruluşlar tarafından yayınlanan *Evensel* ve *Sözcü* gazetelerinin maden işçilerinin eylemlerine ve haklarına daha geniş yer ayırmasında da yine yayınların sahiplik ve ideolojik yapılarının etkili olduğu söylenebilir. Öyle ki yayın sahiplerinin çeşitli sektörlerde yatırımlarının olmaması ve iktidarla yakın bir ilişki içinde bulunmaması haberlerin eleştirel ve hak odaklı şekilde hazırlanmasında belirleyici unsurlar olmuştur.

4. 2. Haberlerde Öne Çıkarılan Kişilerin ve Grupların İncelenmesi

Soma ve Ermenek maden işçilerinin eylemlerine yönelik yapılan haberlerde, hangi kişilerin ve grupların öne çıkarıldığı incelenmiş ve elde edilen bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2. Haberlerde Öne Çıkarılan Kişiler/Gruplar

Gazete	Madenciler	İşveren	Güvenlik Güçleri	Siyasi Aktörler	Toplam
Evensel	10	1	7	5	23
Sözcü	4	-	8	3	15
Habertürk	-	-	1	1	2
Sabah	-	-	-	-	-

Maden işçilerinin eylemlerine ve haklarına odaklanan *Evensel*, yaptığı 10 haberde madencileri öne çıkarmıştır. “Somalı ve Ermenekli maden işçileri Ankara’ya yürüyecek”, “Tazminatları için direnen madenciler: Mahkeme kararı var ama adalet yok” gibi başlıklar üzerinden maden işçilerinin eylemlerine ve yaşadıkları sürece dikkat çeken haberler yapan *Evensel*, madencileri odak noktasında tutmuştur. Madencilerin güvenlik güçleri tarafından engellenmesine sıklıkla yer veren *Evensel*, bu yönde yedi farklı içerik üretmiştir. Polis ve jandarmanın müdahalelerine ilişkin; “8 yıllık alacakları için Soma’dan Ankara’ya yürümek isteyen madencilere müdahale” gibi içerikler ortaya koyan yayın, muhalif bir dil kullanarak müdahaleleri haberleştirmiştir. Beş haberde siyasi aktörlere yer veren gazete, bir haberde madencilerin bakanlıkla yaptığı görüşmeye, dört içerikte ise muhalefet milletvekillerinin madencilere olan desteklerine odaklanmıştır. Bir haberde, maden sahiplerinin korunduğuna ve patronlara sağlanan ayrıcalıklara vurgu yapan yayın, işçilerin eylemlerini detaylı şekilde haberleştirmiştir. Madencilerin eylemlerinin ve güvenlik güçlerinin müdahalelerin ön plana çıkarılmasında ve muhalif olan siyasi aktörlerin söylemlerine dikkat çekilmesinde *Evensel* gazetesinin ideolojik tutumu ve sosyalist bir yayın kimliğine sahip olması en temel etkenler olarak değerlendirilebilir.

Sözcü gazetesi, Soma ve Ermenek madencilerinin eylemlerinde güvenlik güçlerinin müdahalelerine geniş bir yer vermiştir. Bu çerçevede sekiz haber yapan gazete madencilere yapılan “sert” müdahaleleri eleştirmiş ve işçilerin haklılığına dikkat çekmiştir. “Ankara’ya yürümek isteyen madencilerin önu jandarma tarafından kesildi” ve “Direnen madencileri jandarma ablukaya aldı” gibi içeriklerle işçilerin engellendiğini vurgulayan yayın, haberler üzerinden sorumluları özenli olmaya davet etmiştir. Madencilerin haklarının korunması ve sağlanması yönünde ise dört haber ortaya koyan gazete, işçilerin yanında yer almış ve hak odaklı habercilik örneği sergilemiştir. Bu bağlamda yaptığı haberlerde işçi hakkı, emek ve orantısız güç kullanımına dikkat çeken *Sözcü*, eylemleri genel olarak destekleyici biçimde

haberleştirmiştir. Üç haberde siyasi aktörlere odaklanan gazetenin, CHP milletvekillerinin açıklamalarına ve eleştirilerine ağırlık verdiği görülürken hükümet yetkililerinin ve işveren görüşlerinin arka planda tutulduğuna ve bu kişilere ilişkin haber yapılmadığına ulaşılmıştır. *Sözcü* gazetesinin böyle bir habercilik örneği sergilemesinde kurumun politik duruşunun ve sahiplik yapısının etkili olduğu söylenebilir.

Soma ve Ermenek işçilerinin eylemlerine yönelik az sayıda içerik üreten *Habertürk* gazetesinde ise siyasi aktörlere ve güvenlik güçlerine ilişkin gelişmelere yer verilmiştir. Bir haberde, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun eylemlere yönelik ifadelerine ve sorunların çözülmesi yönündeki gayretlerine odaklanılmıştır. Bir diğer içerikte ise; işçilerin haklarını aramak adına gösterdiği protestolar, “izinsiz gösteri” ve “maaşların alınmadığı iddiası” gibi ifadeler üzerinden aktarılmıştır. İşçilerin taleplerinin görmezden gelindiği içeriklerde, hak odaklı yayıncılıktan uzak bir habercilik örneği sergilenmiştir. Bu yönüyle yayında güvenlik güçlerinin ve işverenin yanında yer alan bir yaklaşımın ortaya konulduğu görülmüştür. *Habertürk* gazetesinin olaylar karşısında eylemleri aktarış biçimlerinde; gazetenin sahiplik yapısının, siyasi ve ekonomik ilişkilerinin belirleyici olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışma kapsamında ele alınan bir diğer gazete olan *Sabah*'ta ise Soma ve Ermenek olaylarına yönelik herhangi bir içeriğe yer verilmediği için inceleme yapılamamıştır. Haber değeri bulunan bir konuda böylesi bir tutum içinde olan gazetenin yaklaşımının etik açıdan ve gazetecilik ilkeleri bağlamında problemliliği karşılıklı geldiği söylenebilir.

4. 3. Haber Metninde Odaklanılan Temel Kavramların İncelenmesi

Haber içeriğinde Soma ve Ermenek maden işçilerinin hangi kavramlar ve değerler üzerinden verildiği irdelenmiş ve elde edilen verilere ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3. Haber Metninde Vurgulanan Temel Kavramlar

Gazete	İşçi Hakkı	Dayanışma/Direnış	Şiddet	Emek	Diğer	Toplam
Evrensel	7	11	6	6	-	30
Sözcü	7	10	5	2	-	24
Habertürk	-	-	-	-	2	2
Sabah	-	-	-	-	-	-

Evrensel gazetesinin haber metinlerinde en fazla vurguladığı kavramlar, direniş ve dayanışmadır. Bu unsurlara sıklıkla gönderme yapan gazete, işçilerin gösterdiği birlikteliğe odaklanmıştır. “Ankara’ya yürüyüşleri engellenen madenciler: Hak aramak suçsa bu suçu işleyeceğiz” ve “Madenci eşi isyan etti: Orada kocamın yolunu keserlerse ben 3 çocuğumla yürürüm” gibi haberlerle işçilerin eylemlerindeki kararlılığa dikkat çeken yayın, etkili bir kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır. İşçi haklarının önemini ve sağlanması gerektiğini de vurgulayan gazete, madencilerin haklarının “gasp” edildiğine ilişkin yedi haber ortaya koymuştur. Polisin ve jandarmanın madencilere “sert” müdahalelerine ilişkin haberler yapan *Evrensel*, söz konusu içeriklerle güvenlik güçlerinin tutumunu eleştirmiş ve madencilerin haklılığına dikkat çekmiştir. Bu yönde; “Ankara’ya yürümek isteyen madenciler jandarma tarafından yerde sürüklendi” şeklinde haberler üzerinden madencilere yönelik olan şiddet eylemlerini okurlarla paylaşmıştır. Özellikle emek kavramının önemini vurgulayan *Evrensel* gazetesi, madencilerin haklarının ön planda tutulduğu değerler çerçevesinde içeriklerini kurgulamış ve dayanışma odaklı bir yayıncılık ortaya koymuştur. Gazetenin hak, emek, dayanışma ve direniş kavramlarına ağırlık vermesinde, yayının kimliğinin ve ideolojik yapısının önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Sözcü gazetesi de dayanışma ve direniş temalı içeriklere ağırlık vererek, söz konusu kavramları sıklıkla vurgulamıştır. Soma ve Ermenek madencilerinin eylem süreçlerindeki

direnış ve dayanışma gücüne işaret eden 10 haber yapan yayın, farklı kesimlerin dikkatinin çekilmesinde ve desteklerin verilmesinde etkili bir rol oynamıştır. İşçilerin; “Beklediğimiz sonuçlar çıkmazsa, Ankara’ya yürüyeceğiz” şeklinde olan açıklamalarını haberleştirilerek, otoriteler üzerinde bir baskı oluşturulmaya çalışıldığı ve muhalefet alanının genişletildiği görülmüştür. Maden işçilerinin haklarının sağlanması yönünde yedi içerik ortaya koyan *Sözcü*, iki haberde emek kavramına dikkat çekmiştir. Öte yandan “Madencilere Manisa’da polis, Karaman’da jandarma engeli”, “Ankara’ya yürümeye çalışan madencilere jandarma müdahalesi” gibi içeriklerle güvenlik güçlerinin madencilere olan müdahalelerini beş kez haberleştiren gazete, eleştirel bir yayıncılık ortaya koymuştur. İçerikler üzerinden kamuoyu oluşturmayı hedefleyen *Sözcü*, madencilerin yaşadığı olayları gündemde sıcak tutarak, hak ve dayanışma temalı bir gazetecilik örneği sergilemiştir. Yayının işçilerin hakkını savunan, madencilerin direniş ve dayanışma kültürüne vurgulayan bir habercilik ortaya koymasında gazetenin sahiplik yapısının ve muhalif bir çizgide olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Habertürk gazetesinin işçi hakkı, emek, direniş ve şiddet kavramlarına haberlerinde yer verilmediği görülmüştür. Diğer kategorisi altında değerlendirilebilecek iki haber ortaya koyan gazete, söz konusu metinlerde madencilerin izinsiz yürüyüş yaptığına odaklanmış ve işçilerin maaş alamadıklarını ‘iddia’ ettiklerini vurgulamıştır. Çeşitli sektörlerde yatırımları bulunan ve bu yönüyle çapraz tekelleşmenin görüldüğü bir sahiplik yapısındaki gazetenin bu tutumunu, politik ve ekonomik ilişkilerine dayandırmak mümkündür.

Sabah gazetesinde ise maden işçilerinin eylemlerini ele alan habere yer verilmediği için söz konusu başlıklar üzerinden inceleme yapılamamıştır. Gazetenin bu yönde yaklaşım ortaya koymasında, gazetenin iktidarla ilişkileri, sahiplik yapısı, yayın kimliği ve ideolojik duruşu etkili olmuştur. Söz konusu unsurlar nedeniyle Soma ve Ermenek maden işçilerinin yapmış olduğu eylemlerin haberleştirilmediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

4. 4. Haberlerdeki Genel Tutumun İncelenmesi

Soma ve Ermenek madencilerinin eylemlerine dair haber yapılırken; madencilerin, işverenlerin ve siyasetçilerin hangi tutum üzerinden verildiği incelenmiş ve bu doğrultuda elde edilen bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4. Haberlerdeki Genel Tutum

		Evrensel	Sözcü	Habertürk	Sabah	Toplam
Madenciler	Olumlu	14	10	-	-	24
	Olumsuz	-	-	1	-	1
	Tarafsız	1	-	-	-	1
İşverenler	Olumlu	-	-	-	-	-
	Olumsuz	9	7	-	-	16
	Tarafsız	-	-	-	-	-
Siyasetseçiler	Olumlu	4	2	1	-	7
	Olumsuz	11	7	-	-	18
	Tarafsız	1	1	-	-	2

Madencileri 14 haberde olumlu bir şekilde aktaran *Evrensel* gazetesi, bir içerikte ise tarafsız bir habere yer vermiştir. İşverenlere ilişkin yapmış olduğu haberlerde, dokuz kez olumsuz kodlara yer veren gazete, siyasetçileri dört haberde olumlu, 11 haberde olumsuz ve bir haberde tarafsız haberleştirmiştir. Madencilere yönelik yapılan haberlerde işçilerin hakları, tazminat sorununun çözümü, emek ve direniş gibi kavramlar üzerinden habercilik sergileyen gazete, madencilerden yana olan bir tavır ortaya koymuştur. İşverenlerin olumlu aktarıldığı haberlere yer vermeyen *Evrensel*, dokuz farklı haber üzerinden ise patronların daha fazla kazanç odaklı tutumunu ve işçi haklarını gasp etme iddialarını haberleştirmiştir. Madencilerin eylemlerine dair siyasetçilerin tavrıyla ilgili haberlerde iktidar ve muhalefet

partileri üzerinden içerikler ortaya koyan gazete, hükümet yetkililerini olumsuz, muhalefeti olumlu kodlar üzerinden haberleştirmiştir. Bu doğrultuda CHP, HDP, EMEP madencileri destekleyen söylemleriyle öne çıkarılmış ve söz konusu partilerin hükümete ve işverenlere yönelik eleştirilerine yer verilmiştir. Öte yandan AKP, MHP ve sorumlu olan bakanlıklar olumsuz söylemler üzerinden aktarılmıştır. Tarafsız şekilde verilen tek haberde ise işçilerin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile yapacağı görüşmeye ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu noktada hükümet ve muhalefet yetkilileriyle ilgili haberlerin dağılımında denge unsurunun gözlemlenmediğine dikkat çekmek gerekmektedir. *Evrensel* gazetesinin sahiplik ve ideolojik yapısından kaynaklı olarak, maden emekçilerinin ve muhalif siyasetçilerin olumlu şekilde aktarıldığını, işverenlerin ve iktidar yetkililerinin ise negatif kodlar üzerinden sunulduğunu söylemek mümkündür.

Sözcü, maden işçilerini 10 haberde olumlu bir şekilde temsil ederken işverenleri ise yedi haberde olumsuz kodlarla aktarmıştır. Siyasetçileri iki kez olumlu içerikler üzerinden haberleştiren gazete, yedi kez olumsuz, bir defa ise tarafsız şekilde okuyuculara sunmuştur. Olumlu haberlerinde Soma ve Ermenek madencilerinin haklarının sağlanması yönünde bir gazetecilik sergileyen *Sözcü*, işçilerin direnişinin önemine ve haklılıklarının gerekçelerine yer vermiştir. Bu yönde çeşitli haberler ortaya koyan gazete, işçiden ve emekten yana bir tutum sergilemiştir. Patronlara karşı ise sadece olumsuz haberler yapan gazete, işverenlerin madencilere karşı tutumunu eleştirmiş ve işçilerin haklarının yerine getirilmesi için çeşitli çağrılarda bulunmuştur. Özellikle CHP’li milletvekillerinin açıklamalarına ve madencilere olan desteklerine dair haberleri öne çıkaran gazete, AKP milletvekillerinin açıklamalarını olumsuz kodlarla aktarmıştır. Tarafsız bir şekilde kurgulanan bir içerikte ise madencilerin bakanlıkla yapacağı görüşmeyle ilgili detaylara yer verilmiştir. Bu yönüyle muhalif çizgide yayıncılık ortaya koyan gazete, dengeli habercilikten uzak bir tutum içinde olmuştur. *Sözcü* gazetesinin böyle bir habercilik ortaya koymasında, yayının politik duruşunun ve sahiplik yapısının en önemli etkenler olduğu söylenebilir.

Habertürk gazetesinde madencilere yönelik olumlu içeriklere yer verilmemiştir. Bir haberde ise olumsuz bir sunuma başvurulduğu görülmüştür. “Maaş alamadığını öne süren madencilerin izinsiz yürüyüşüne jandarma engeli” başlıklı haber üzerinden madencilerin “izinsiz eylem” yaptığını belirten gazete, anayasal bir hak olan yürüyüş hakkını görmezden gelerek işçilerin amaçlarını ve taleplerini arka plana atmıştır. Bu yönüyle işçileri; “düzen bozan” ve “devlete karşı gelen” gibi birtakım negatif anlamlar üzerinden olumsuz şekilde okuyucularına aktarmıştır. Diğer haberin içeriğinde ise siyasi otoritenin olumlu sunulduğu görülmüş ve işçilerin taleplerinin bakanlık tarafından değerlendirileceği yönünde bilgilere yer verilmiştir. Haberin farklı bir metin içine gömülerek verilmesiyle böylesine önemli bir gelişmenin değersizleştirildiği de söylenebilir. Öte yandan *Habertürk*, işverenin görüşlerini yansıtan bir habere de yer vermemiştir. Olaya yönelik çok fazla haber üretmeyen gazetenin söz konusu eylem karşısında yetersiz bir habercilik sergilediğini söylemek mümkündür.

Sabah gazetesi, daha önceki incelemelerde de belirtildiği üzere işçilerin eylemlerine ve taleplerine yönelik herhangi bir haber yapmamıştır. *Habertürk* ve *Sabah* gazetelerinin ortaya koyduğu habercilikte yayınların siyasi ve ekonomik ilişkilerinin, sahiplik yapılarının ve gazetecilik kimliklerinin belirleyici olduğu açık bir şekilde görülmüştür. Bu yönüyle söz konusu unsurlar üzerinden içeriklerini kurgulayan gazeteler, işçilerin sorunlarına yönelik mesafeli bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Öyle ki *Habertürk* ve *Sabah* gazeteleri uzun bir süre devam eden eylemleri görmemiş ya da görmezden gelmiştir.

Sonuç

Soma ve Ermenek madencilerinin haklarına aramak için yapmış olduğu eylemlerin gazete haberlerinde nasıl sunulduğuna odaklanılan çalışmada; *Evrensel*, *Sözcü*, *Habertürk*

ve *Sabah* internet gazetelerinin yayınları incelenmiştir. Gazetelerin işçilere dair tutumlarını yansıması nedeniyle önemli olan araştırmada ele alınan yayınlar, içerik analizi yöntemiyle dört farklı kategori üzerinden yorumlanmıştır.

Bu çerçevede yürütülen çalışmada, işçi haklarının haberleştirilmesinde genel olarak negatif tutum içinde olan gazetelerin, Ermenek ve Soma maden emekçilerinin eylemlerinin sunumunda da birtakım kriterle göre hareket ettiği görülmüştür. Bu doğrultuda gazetelerin sahiplik ve ideolojik yapılarının, politik ve ekonomik ilişkilerinin ve gazetecilik ilkelerine verdikleri önemin, maden işçilerinin gündeme getiriliş şekillerinde ve sıklığında belirleyici etkenler olduğu sonucuna varılmıştır.

Sosyalist yayın kimliğine sahip olan *Evrensel* gazetesi, incelenen yayınlar arasında en fazla haber üreten gazete olmuştur. Toplamda 19 farklı habere yer veren yayın, işçilerin haklarının ve dayanışmanın önemini vurgulayarak madencilere yapılan müdahaleleri açık bir biçimde yansıtmıştır. Gazetecilik ilkeleri bağlamında değerlendirildiğinde, gerçekçi bir habercilik sergileyen *Evrensel*, işçilerin yaşadıklarını haberleştirerek olayların gündemde kalmasını sağlamıştır. Öte yandan gazetede muhalif bir temanın benimsediği ve konunun taraflarının eşit olarak temsil edilmediği de görülmüştür. Gazetenin bu yaklaşımında yayın kimliğinin ve ideolojisinin etkili olduğu söylenebilir.

Ulusalıcı ve Atatürkçü değerler üzerinden yayınlarını sürdüren *Sözcü*, madencilerin eylemlerine en fazla yer veren ikinci gazete olmuştur. Güvenlik güçlerinin müdahalelerine odaklanan gazete, işçilerin yanında yer almış ve yetkililere sorumluluklarını hatırlatmıştır. Ele alınan diğer gazetelere göre daha geniş okuyucu kitlesine sahip olan yayının kamuoyu oluşturulmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu yönüyle maden emekçilerinin taleplerinin sağlanması adına gelişmeleri gündemde tutan *Sözcü*, madencilerin haklarını savunmuş ve gazetecilik ilkeleri bağlamında gerçekçi bir habercilik örneği sergilemiştir. Ancak *Evrensel* gazetesinde olduğu gibi *Sözcü*'de de olayın taraflarının dengeli şekilde haberleştirilmediği görülmüştür. Gazetenin bu yaklaşımında ve olaya ilişkin genel tutumunda, yayının sahiplik yapısının ve muhalif çizgide habercilik yapmasının etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Habertürk gazetesinde, maden işçilerinin haklarının arka plana atıldığı görülmüştür. Güvenlik kuvvetlerinin müdahalelerini haberleştirmeyen yayın işçilerin hak arayışlarını ise 'iddia' olarak nitelendirmiştir. Haberlerde yetkililerin ifadelerine yer veren gazete, işçilerin haklarını ve eylemlerini görmezden gelmiştir. Bu yönüyle yayının, işçilerin protestolarını siyasi ve sermaye odaklı kaygılar üzerinden kurguladığı ve hak odaklı gazetecilikten uzak bir çizgide hareket ettiği görülmüştür. Sahiplik yapısının, ekonomik ve siyasi ilişkilerin bir yansıması olan söz konusu habercilik anlayışında, gazetenin sahibinin madencilik alanında çeşitli yatırımlarının bulunmasının temel bir etken olduğunu söylemek mümkündür.

Sabah gazetesi ise Soma ve Ermenek maden işçilerinin yürüyüşlerini ve eylemlerini haberleştirmemiştir. Gazetenin haber değeri bulunan bir olaya ilişkin içerik üretmemesinin sahiplik, ekonomik ve ideolojik yapısından kaynaklı olduğu söylenebilir. Öyle ki *Sabah*'in tutumunda, gazetenin sahibinin maden sektöründe yatırımlarının ve ilişkilerinin bulunması önemli bir etken olarak değerlendirilebilir. Buna ilaveten gazetenin iktidarla yakın bir ilişki içinde olmasının da haberleri etkilediğini söylemek mümkündür. Bu noktada gazetecilik ilkeleri bağlamında önemli sorunlara karşılık gelen söz konusu unsurların medya, sahiplik ve iktidar ilişkilerine yönelik önemli ipuçları barındırdığına dikkat çekmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, çeşitli alanlarda yatırımları bulunmayıp daha bağımsız bir habercilik takip eden gazetelerin Soma ve Ermenek maden işçilerinin yanında oldukları ve eylemlerin gündemde kalması adına emekten yana çaba sarf ettikleri tespit edilmiştir. Farklı alanlarda sahipliği bulunan ve bu yönüyle çapraz tekelleşmiş bir yapının ürünü olan gazetelerin ise bilgilendirmeden uzak bir habercilik örneği sergiledikleri ve madencilerin haklarına önem

vermedikleri saptanmıştır. Ayrıca maden emekçilerinin eylemlerine dair yapılan haberlerin şekillenmesinde gazetelerin ilkelerinin ve kimliklerinin, ideolojik yapılarının, hükümetle ilişkilerinin belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gündemin belirlenmesinde haberlerin rolü düşünüldüğünde, bu hususların ayrı bir önem kazandığını söylemek mümkündür. Bu nedenle siyasi aktörlerin ve toplumun zihnine hitap eden gazetelerin, hak odaklı çerçevede habercilik yapmasının temel bir değer olarak benimsenmesi önemlidir. Unutulmamalıdır ki bağımsız ve hak temelli bir basın, demokratik ve çağdaş bir ülkenin ön koşulları arasında yer almaktadır.

Kaynakça

- Alexa. (2021). <https://www.alexa.com/topsites/countries/TR>, Erişim Tarihi: 01.02.2021.
- Atton, C. (2001). Approaching alternative media: Theory and methodology. International Communication Association Conference, (s. 1-36). Washington. United States. <http://www.mediaprof.org/ourmedia/omwebsite/papers/om2001/Atton.om2001.pdf>, Erişim Tarihi: 29.03.2021.
- Aydın, N. (2019). İşçi sınıfı mücadelesi ve alternatif medya: Emek.org.tr örneğinin çözümlenmesi. *İNİF E-Dergi*, 4(1), 101-126.
- Çaplı, B. (2002). *Medya ve etik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çini, G. ve Helvacı, C. (2019). Madencilik sektörü ve Soma faciası, batı Anadolu, Türkiye. *Mavi Gezegen Popüler Yerbilim Dergisi*, 27, 14-21.
- Çoban, S. ve Çoban, E. T. (2016). İşçi hareketleri ve sendikacılığın medyada sunumu: Bir örnek tekel eylemleri. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 25, 271-293.
- Evrensel. (2021). <https://www.evrensel.net/>, Erişim Tarihi: 12.10.2020-31.01.2021.
- Dursun, Ç. (1998). Türkiye’de işçi sınıfı kimliğinin medyada temsili 1970-1997. *Toplum ve Bilim*, 78, 210-241.
- Gazete Duvar. (2020). Ermenekli madencilerin yürüyüşüne jandarma saldırdı. <https://www.gazeteduvar.com.tr/ermenekli-madencilerin-yuruyusu-engellendi-haber-1505520>, Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- Glasgow University Media Group. (1976). *Bad news*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Habertürk. (2021). <https://www.haberturk.com>, Erişim Tarihi:12.10.2020-31.01.2021.
- Halıcı, N. (2005). Online gazetecilik. S. Alankuş (Der.), *Yeni iletişim teknolojileri ve medya*. (s. 151-166). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Hawthorne, M. R. (1993). The media, economic development, and agenda setting. R. J. Spitzer (Der.), *Media and public policy*. (s. 81-99). London: Praeger Press.
- İnal, M. A. (1996). *Haberi okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(3), 21-28.
- Korkmaz, A. (2009). İnternet gazeteciliğinin kamuoyu oluşumuna etkisi. *Erciyes İletişim Akademia*, 1(2), 6-19.
- Livberber, T. (2019). İşçi eylemine ilişkin haberlerin geleneksel ve alternatif medyada sunumu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 12(1), 123-141.

- McCombs, M. E. and Gilbert, S. (1986). News influence on our media pictures of the world. J. Bryant and D. Zillmann (Der.), *Perspectives on media effects*. (s. 1-15). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- McCombs, M. E. (2002). *The agenda-setting role of the mass media in the shaping of public opinion*. Mass Media Economics Conference (s. 1-21). London. England.
- Mutlu, E. (1995). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Özkır, Y. ve Şişman, B. (2014). Soma maden kazasının internet gazetelerinde aktarılmasının haberde ideoloji bağlamında değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 65-81.
- Sabah. (2021). <https://www.sabah.com.tr/>, Erişim Tarihi: 12.10.2020-31.01.2021.
- Sancar, S. (2018). *2014 Soma maden faciasının medya ve ideoloji bağlamında Türk internet basınında temsili*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Sözcü. (2021). <https://www.sozcu.com.tr/>, Erişim Tarihi: 12.10.2020-31.01.2021.
- Stevenson, N. (2008). *Medya kültürleri*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Şen, A. ve Çetinkaya, A. (2013). Medyada sınıf temsilleri: “1 Mayıs emek ve dayanışma günü” haberleri üzerine bir çözümleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 19, 78-93.
- Temizel, H. (2014). Kamuoyu kuramları ve kamuoyu oluşumunda kitle iletişim araçları. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 115-143.
- Terkan, B. (2005). *Gündem belirleme medya ve siyasal gündem üzerine bir çalışma*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Torun, M. (2014). Maden faciaları kader mi? Bu işin fitratı mı?. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 14(53), 10-13.
- Türk Haber Net. (2020). Maden işçileri Ankara'ya yürüyecek. <https://turkhabernet.com/maden-iscileri-ankaraya-yuruyecek/>, Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. (2014). Soma maden kazası raporu. <https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/somaraporu.pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2021.
- T24. (2020). 8 yıldır tazminatlarını alamayan Somalı maden işçilerinin yürüyüşü öncesi valilikten yasak kararı. <https://t24.com.tr/haber/8-yildir-tazminatlarini-alamayan-somali-maden-iscilerinin-yuruyusu-oncesi-valilikten-yasak-karari,908064>, Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- Yaşar, S., İnal, S., Yaşar, Ö. ve Kaya, S. (2015). Geçmişten günümüze büyük maden kazaları. *Madencilik Dergisi*, 54(2), 33-43.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik çözümlemesi yönteminin tarihsel gelişimi uygulama alanları ve aşamaları. B. Yıldırım (Der.), *İletişim araştırmalarında yöntemler: Uygulama ve örneklerle*. (s. 105-155). Konya: Literatürk Akademia.
- Yüksel, H. (2014). İnternet gazeteciliğinde bilgi kirliliği sorunu. *Atatürk İletişim Dergisi*, 6, 125-138.